

**RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTE-
TEELT IN DE OPEN GROND IN NEDERLAND OVER 1988
OOGST 1988/89**

Oktober 1990

**Landbouw-Economisch Instituut
Afdeling Tuinbouw**

REFERAAT

RENTABILITEIT EN FINANCIERING VAN DE GROENTETEELT IN DE OPEN GROND IN NEDERLAND OVER 1988 (oogst 1988/89)

Noort, L. van

Den Haag, Landbouw-Economisch Instituut, 1990

Periodieke Rapportage 19-88

ISSN 0921-416X

28 p., 8 tab., 15 bijl.

Deze publikatie geeft informatie over de rentabiliteit, het inkomen, het financieringsgedrag en de vermogenspositie. De bedrijven hadden gemiddeld een verlies van f 71.900,- dat is 22% van de kosten (in 1987 -14% van de kosten).

Het totaal gezinsinkomen bedroeg f 49.100,- per ondernemer (in 1987 f 68.200,-). Na aftrek van het saldo van de persoonlijke belastingen, de WIR-premie en de premieheffing bleef er f 39.800,- over als besteedbaar inkomen voor gezin en bedrijf. De ontsparing bedroeg f 100,- per ondernemer.

Per bedrijf kwam f 34.500,- aan eigen middelen ter beschikking. Het vreemd vermogen nam toe met f 16.800,- zodat totaal f 51.300,- aan middelen ter beschikking kwam. Op leningen o/g werd f 18.500,- afgelost en de bruto-investeringen bedroegen f 30.200,-.

In het rapport zijn de bedrijven gegroepeerd naar grondsoort.

Rentabiliteit/Inkomen/Financiering/Groenteteelt in de open grond in Nederland

Overname van de inhoud toegestaan, mits met duidelijke bronvermelding.

Inhoud

Blz.

1.	OPZET EN METHODE VAN HET ONDERZOEK	
1.1	Doel	5
1.2	De steekproef	5
1.3	Uitgangspunten voor het onderzoek	6
1.4	Omzetbelasting	7
1.5	Leeswijzer	7
2.	KERNCIJFERS OVER DE BEDRIJFSUITKOMSTEN IN 1986 TOT EN MET 1988	
	Tabellen	
2.1	Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1986, 1987 en 1988	8
2.2	De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1986, 1987 en 1988	8
2.3	Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in gulden per ha tuinbouw	9
2.4	Procentuele veranderingen van waarde, volume en prijzen per ha tuinbouw (ten opzichte van het voorafgaande jaar)	9
3.	DE BEDRIJFSRESULTATEN, INKOMEN, BESTEDING EN BESPARING, HERKOMST EN BESTEDING VAN MIDDELEN EN DE BALANSEN VAN 1986 TOT EN MET 1988	
	Tabellen	
3.1	De bedrijfsresultaten per bedrijf	10
3.2	Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer	10
3.3	Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf	11
3.4	Balansen per 31 december per bedrijf	11
BIJLAGEN		
1.	Grondgebruik over 1988	13
2.	Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1988	14
3.	Bedrijfsresultaten over 1988	15
4.	Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in procenten van de kosten	16
5.	Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1988	17
6.	Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer	18

INHOUD (1e vervolg)

Blz.

7.	Spreiding van de besparing	19
8.	Herkomst van de middelen	20
9.	Besteding van de middelen	21
10.	Spreiding van de bruto-investeringen	22
11.	Balans per 31 december 1988	23
12.	Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december en de vermogensvergelijking	24
13.	Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen per 31 december 1988	25
14.	Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldin- ventaris minus vreemd vermogen op korte termijn per 31 december 1988	26
15.	Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten	27

1. Opzet en methode van het onderzoek

1.1 Doel

Het doel van het onderzoek is inzicht te verkrijgen in het niveau en de ontwikkeling van de rentabiliteit, de inkomensvorming, het financieringsgedrag alsmede de vermogenspositie. Het onderzoek wordt uitgevoerd in acht takken van tuinbouw, te weten:

1. groenteteelt onder glas;
2. snijbloemen onder glas;
3. pot- en perkplantenteelt onder glas;
4. champignonteelt;
5. fruitteelt;
6. groenteteelt in de open grond;
7. bloembollenteelt;
8. boomkwekerij.

Van de onder 1 t/m 7 genoemde takken van tuinbouw worden ramingen van de rentabiliteit gemaakt die in de laatste maanden van het respectievelijke boekjaar of oogstjaar worden gepubliceerd. Deze ramingen worden gevolgd door "voorlopige cijfers" van de rentabiliteit die worden opgenomen in het: "Landbouw-Economisch Bericht". De cijfers in dit rapport hebben een definitief karakter. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in het kader van de algemene opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het bedrijfsleven jaarlijks de bedrijfseconomische resultaten van de tuinbouw te onderzoeken.

1.2 De steekproef

De cijfers over de rentabiliteit en de financiering zijn gebaseerd op boekhoudingen die door het LEI zijn samengesteld van steekproefbedrijven.

De steekproeven ten behoeve van dit onderzoek worden regelmatig vernieuwd en tussentijds bijgesteld. De steekproef van de groenteteelt in de open grond in Nederland dateert van 1985 en is met behulp van de gegevens van de Landbouwtelling 1988 bijgesteld.

De populatie, waaruit de steekproef is samengesteld heeft betrekking op bedrijven:

- a. waarvan de ondernemer een agrarisch hoofdberoep heeft;
- b. met een bedrijfsomvang van 70 en meer sbe;
- c. waarvan 60% en meer van de sbe betrekking heeft op de groenteteelt in de opengrond.

Aan deze criteria voldeden - volgens Landbouwtelling 1988 - 1.925 bedrijven.

Om de verhouding tussen het aantal steekproefbedrijven en de betrouwbaarheid van de uitkomsten te begunstigen zijn de bedrijven van de populatie - dat is het totaal van de bedrijven waarvoor de steekproef representatief is - bemonsterd met verschillende steekproefpercentages 1).

- a. 1,3% voor bedrijven met 70-110 sbe;
- b. 3,4% voor bedrijven met 110-250 sbe;
- c. 6,8% voor bedrijven met 250 sbe en meer.

In het boekjaar 1988 konden 45 bedrijven in het onderzoek worden betrokken. Deze steekproefbedrijven vertegenwoordigen een populatie van 1264 bedrijven met een oppervlakte aan opengronds-groente van 9153 ha. De landelijke oppervlakte met opengronds-groente 2) bedroeg in 1988 42277 ha. Doordat op veel bedrijven met groenteteelt in de opengrond ook andere takken van bedrijf voorkomen (o.a. landbouw en/of veeteelt), wordt met deze steekproef slechts 22% van de landelijke oppervlakte opengrondsgroente 2) gerepresenteerd.

1.3 Uitgangspunten voor het onderzoek

Voor alle bedrijven is een bedrijfseconomische boekhouding samengesteld. Dit betekent dat:

- de arbeid van de ondernemers en de gezinsleden is gewaardeerd op CAO-basis inclusief het werkgeversaandeel in de sociale lasten.
De gecalculeerde arbeidskosten bedroegen per uur voor ondernemers f 29,20, voor mannelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder, afhankelijk van functiejaren f 26,20 - f 28,00, voor vrouwelijke gezinsleden van 22 jaar en ouder f 19,90, voor jeugdigen een evenredig lager bedrag;
- over het geïnvesteerde vermogen een rente is gecalculeerd van 6,0% met uitzondering van het vermogen dat in de grond is opgesloten waarvoor 2,5% is berekend.
Het geïnvesteerd vermogen 3) is de som van de waarde van de grond; de economische boekwaarde van de dode en de levende inventaris; de normale behoefte aan vlottende middelen;
- de afschrijving op de slijtende duurzame produktiemiddelen is gebaseerd op de nieuwwaarde, waarbij rekening is gehouden met de economische levensduur en het waardeverloop van de objecten.
- de kosten van vaste plantopstanden onder de kosten zijn opgenomen. Het grootste deel van dit bedrag is tegengeboekt onder de opbrengsten op de rekening "aanwas vaste plantop-

-
- 1) De populatie waarop deze steekproef is gebaseerd is beschreven in "Mededeling no. 343".
 - 2) Excl. erwten groen te oogsten, uien en plant- en pootuien.
 - 3) Inclusief de gehuurde objecten.

- standen". In de produktieve periode van de vaste plantop-
standen wordt jaarlijks een afschrijving berekend;
- de waarde van de grond normatief is vastgesteld op basis van een actuele waarde die afhankelijk van het gebied, varieert van f 37.500,- tot f 60.000,- per ha;
 - de slijtende duurzame produktiemiddelen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van de nieuwwaarde;
 - de woonhuizen zijn gewaardeerd tegen boekwaarde op basis van herbouwwaarde.

In de bedrijfseconomische boekhoudingen is geen rekening gehouden met:

- de vergoeding voor leiding en toezicht van de ondernemer. Dit kostenelement maakt derhalve deel uit van het netto-bedrijfsresultaat. Dit laatste mag dan ook niet worden aangezien voor de bedrijfseconomische winst;
- de nog te betalen persoonlijke belasting en premieheffing.

1.4 Omzetbelasting

5% van de bedrijven heeft gekozen voor de "ondernemersregeling" in de zin van de wet op de omzetbelasting; dit betekent dat voor deze bedrijven de kosten, de opbrengsten, de investeringen en de waardering van de slijtende duurzame produktiemiddelen exclusief omzetbelasting zijn opgenomen. Voor de resterende bedrijven die onder de "Landbouwregeling" vallen is alles inclusief omzetbelasting opgenomen.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de belangrijkste kengetallen opgenomen. Uitgebreidere gegevens met betrekking tot de bedrijfsuitkomsten zijn in hoofdstuk 3 vermeld. De gegevens hebben in beide hoofdstukken betrekking op het gemiddelde opengrondsgroentebedrijf in Nederland in de periode 1986 tot en met 1988.

In de bijlagen 1 tot en met 15 zijn de bedrijfsuitkomsten meer gedetailleerd opgenomen. De cijfers hebben uitsluitend betrekking op het boekjaar 1988. De bedrijven zijn in voornoemde bijlagen ingedeeld naar grondsoort.

2. Kerncijfers over de bedrijfsuitkomsten in 1986 tot en met 1988

Tabel 2.1 Enkele procentuele kengetallen bij de bedrijfsuitkomsten over 1986, 1987 en 1988

Kengetallen	1986	1987	1988
Netto-bedrijfsresultaat per bedrijf als percentage van de kosten	-31	-14	-22
Percentage winstgevende bedrijven	1	14	6
Percentage ondernemers met positieve besparing	19	76	58
Eigen vermogen per bedrijf als percentage van totaal vermogen (solvabiliteit)	74	73	73
Liquiditeit op korte termijn als percentage van de kosten	49	49	52

Tabel 2.2 De bedrijfsresultaten per bedrijf en per ondernemer in 1986, 1987 en 1988 (x 1000 gulden)

	1986	1987	1988
Aantal bedrijven van de populatie	1169	1206	1264
Aantal ondernemers per bedrijf	1,39	1,43	1,47
Oppervlakte tuinbouw in are	766	764	754
Bedrijfsresultaat per bedrijf			
Opbrengsten	198,1	260,1	254,9
Kosten	288,9	302,2	326,8
Netto-bedrijfsresultaat	-90,8	-42,1	-71,9
Inkomen en besparing per ondernemer			
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	1,7	35,3	15,3
Totaal gezinsinkomen	36,1	68,2	49,1
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf	23,5	58,3	39,8
Gezinsbestedingen	41,3	38,4	39,9
Besparingen	-17,8	19,9	-0,1
Herkomst middelen per bedrijf			
Totaal eigen middelen	10,0	61,3	34,5
Totaal van vreemde middelen	42,3	8,1	16,8
Totaal beschikbare middelen	52,3	69,4	51,3
Besteding middelen per bedrijf			
Aflossing leningen o/g	12,6	13,3	18,5
Bruto-investeringen	49,2	37,0	30,2
Mutaties in liquiditeiten	-7,5	16,9	-0,5
Overige bestedingen	-2,0	-2,2	3,1
Totaal besteding van middelen	52,3	69,4	51,3
Het eigen- en vreemd vermogen			
Eigen vermogen per einde boekjaar	611,6	573,3	621,8
Vreemd vermogen per einde boekjaar	212,5	214,4	227,9
Totaal vermogen per einde boekjaar	824,1	787,7	849,7

Tabel 2.3 Kosten, opbrengsten en bedrijfsresultaat in guldens per ha tuinbouw

	1986	1987	1988
Aantal bedrijven	50	47	45
Oppervlakte tuinbouw in ha	7,66	7,64	7,54
Arbeidsbezetting in uren per ha	779	810	887
Bruto-investeringen in guldens per ha	6420	4840	4010
Kosten			
Arbeid	17040	17500	18570
Rente	3040	3230	3230
Afschrijvingen	3960	4270	4960
Materialen	5610	6070	7480
Overige kosten	<u>8060</u>	<u>8480</u>	<u>9100</u>
Totale kosten	37710	39550	43340
Opbrengsten			
Groenten	21760	30980	30190
Overige tuinbouwprodukten	1160	800	1150
Overige opbrengsten	<u>2940</u>	<u>2260</u>	<u>2470</u>
Totale opbrengsten	25860	34040	33810
Netto-bedrijfsresultaat	-11850	-5510	-9530
Idem in % van de kosten	-31	-14	-22

Tabel 2.4 Procentuele veranderingen van waarde, volume en prijzen per ha tuinbouw (ten opzichte van het voorafgaande jaar)

	1987 t.o.v. 1986			1988 t.o.v. 1987		
	waarde	volume	prijs	waarde	volume	prijs
Kosten						
Arbeid	2,6	1,8	0,8	6,0	6,3	-0,2
Rente	6,2	4,5	1,6	0,0	7,8	-7,3
Afschrijvingen	7,5	5,2	2,2	16,4	11,3	4,5
Materialen	8,1	10,0	-1,7	23,2	21,8	1,2
Overige kosten	4,8	3,5	1,3	7,4	10,9	-3,2
Totale kosten	4,7	3,8	0,9	9,6	10,4	-0,7
Opbrengsten						
Groenten	42,1	10,6	28,5	-2,5	13,9	-14,4
Overige opbrengsten	-25,4	-25,6	0,2	18,3	19,2	-0,7
Totale opbrengsten	31,4	6,0	24,0	-0,7	14,4	-13,2

3. De bedrijfsresultaten, inkomen, besteding en besparing, herkomst en besteding van middelen en de balansen van 1986 tot en met 1988

Tabel 3.1 De bedrijfsresultaten per bedrijf

	1986	1987	1988
Aantal bedrijven	50	47	45
Oppervlakte tuinbouw in ha	7,66	7,64	7,54
Arbeidsbezetting in mensjaren	3,43	3,54	3,81
Geïnvesteed vermogen per 1 januari	719000	691000	716000
	x 1000 gld.	x 1000 gld.	x 1000 gld.
Kosten			
Arbeid	130,5	133,7	140,0
Rente	23,3	24,7	24,4
Afschrijvingen	30,3	32,6	37,4
Materialen	43,0	46,4	56,4
Overige kosten	61,8	64,8	68,6
Totale kosten	288,9	302,2	326,8
Opbrengsten			
Groenten	166,7	236,7	227,6
Overige tuinbouwprodukten	8,9	6,1	8,7
Overige opbrengsten	22,5	17,3	18,6
Totale opbrengsten	198,1	260,1	254,9
Netto-bedrijfsresultaat	-90,8	-42,1	-71,9
Idem in procenten van de kosten	-31	-14	-22

Tabel 3.2 Inkomen, gezinsbesteding en besparing per ondernemer (x 1000 gld.)

	1986	1987	1988
Aantal bedrijven	50	47	45
Aantal ondernemers	74	72	69
Netto-bedrijfsresultaat	-65,5	-29,5	-48,8
Arbeidsopbrengst van de ondernemer	1,7	35,3	15,3
Ondernemersinkomen	11,2	44,0	23,3
Gezinsinkomen uit het bedrijf	23,2	56,8	35,6
Totaal gezinsinkomen	36,1	68,2	49,1
Besteedbaar inkomen gezin en bedrijf	23,5	50,3	39,8
Totaal van gezinsbestedingen	41,3	38,4	39,9
Besparingen	-17,8	19,9	-0,1

Tabel 3.3 *Herkomst en besteding van de middelen per bedrijf (x 1000 gld)*

	1986	1987	1988
Aantal bedrijven	50	47	45
Herkomst			
Afchrijvingen	30,3	32,6	37,4
Besparingen	<u>-24,7</u>	<u>28,4</u>	<u>-0,1</u>
Totaal van afschrijvingen en besparingen	5,6	61,0	37,3
Overige mutaties in het eigen vermogen	3,4	-0,2	-2,9
Vermogenssubsidies	<u>1,0</u>	<u>0,4</u>	<u>0,1</u>
Totaal van eigen middelen	10,0	61,2	34,5
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	22,2	23,7	9,1
Overige mutaties in het vreemde vermogen	<u>20,1</u>	<u>-15,5</u>	<u>7,7</u>
Totaal van beschikbare middelen	52,3	69,4	51,3
Besteding			
Aflossingen op leningen o/g	12,6	13,3	18,5
Bruto-investeringen	49,2	37,0	30,2
Mutaties in veldinventaris, materialen en vooruitbetaalde kosten	3,3	2,2	0,8
Netto-investeringen en beleggingen buiten het bedrijf	-5,3	-	2,3
Mutaties in liquiditeiten	<u>-7,5</u>	<u>16,9</u>	<u>-0,5</u>
Totaal besteding van middelen	52,3	69,4	51,3

Tabel 3.4 *Balansen per 31 december per bedrijf (x 1000 gld)*

	1986	1987	1988
Aantal bedrijven	50	47	45
Activa			
Duurzame produktiemiddelen	494,7	470,6	494,3
Voorraad materialen en veldinventaris	18,2	20,9	23,7
Liquiditeiten	143,1	141,6	163,4
Overige bezittingen	<u>168,1</u>	<u>154,6</u>	<u>168,3</u>
Totaal activa	824,1	787,7	849,7
Passiva			
Vreemd vermogen op lange termijn	192,4	199,1	210,4
Vreemd vermogen op korte termijn	<u>20,1</u>	<u>15,3</u>	<u>17,5</u>
Totaal vreemd vermogen	212,5	214,4	227,9
Eigen vermogen	<u>611,6</u>	<u>573,3</u>	<u>621,8</u>
Totaal passiva	824,1	787,7	849,7
Eigen vermogen in % van het totaal vermogen			
	74	73	73

Bijlagen 1 tot en met 15

Bijlagen

Bijlage 1 Grondgebruik over 1988 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Aantal bedrijven in %	100	48	52
Aantal sbe	289	206	365
I. Opengrondstuinbouw:			
Rodekool	13	27	0
Wittekool	31	66	0
Overige sluitkool	14	13	15
Spruiten	98	133	65
Bloemkool	120	245	6
Poot en/of zaaiuien	7	15	0
Prei	103	5	191
Augurken	24	0	46
Peen	32	11	51
Asperges	24	0	46
Witlofpennen	46	50	42
Aardbeien	46	7	81
Sla	38	1	71
IJsbergsla	4	8	0
Spinazie	30	9	49
Andijvie	36	1	68
Stamslabonen	2	0	3
Overige bonen	22	0	42
Overige groenten	114	106	125
Totaal van produkten	804	697	901
Totaal groente open grond			
Bloembollen	11	21	1
Overige tuinbouwgewassen	11	11	12
Totaal opengrondstuinbouw	746	714	775
II. Tuinbouw onder glas			
Staannd glas	5	5	4
Platglas	2	1	2
Trekruimte in schuren	1	0	2
III. Braakland			
	24	18	32
Totaal tuinbouw	778	738	815
IV. Akkerbouw en grasland			
	141	163	121
V. Verhuurd aan derden			
	118	208	36
VI. Erf, blijvende paden, enz.			
	56	41	69
Totaal kadastrale opp. waarvan eigendom	1093 630	1150 616	1041 643

Bijlage 2 Arbeidsbezetting en energieverbruik over 1988 (gemidd. per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Aantal ondernemers per bedrijf	1,47	1,75	1,22
Gemiddelde leeftijd van de ondernemer	42	43	41
Arbeidsbezetting in mensjaren:			
arbeid v/d ondernemer	1,84	1,99	1,71
arbeid v/d echtgenotes	0,33	0,08	0,57
arbeid v/d overige gezinsleden	0,17	0,04	0,30
arbeid van vast perso- neel	0,16	0,10	0,21
arbeid van los perso- neel	1,31	0,20	2,29
Totale arbeidsbezetting	3,81	2,41	5,08
Energieverbruik:			
gas m3 x 1000	3,4	0,7	5,8
zware olie kg x 1000	0	0	0
petroleum lt x 1000	0,2	0,2	0,2
ov. olie lt x 1000	1,4	2,2	0,7
Totaal verbruik in k/cal x 1.000.000	40	26	52
Idem in joules x 1.000.000.000	165	108	218
Elektriciteit (x 1000 KWH)	20,1	20,4	19,8

Bijlage 3 Bedrijfsresultaten over 1988 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Omzet in %	100	38	62
Geïnvesteed vermogen per begin van het boekjaar	716000	651000	775000
KOSTEN			
Afschrijving duurzame pro- duktiemiddelen	32090	28110	35700
Afschrijving vaste plant- opstand	5300	330	9800
Huur en pacht	7420	9040	5960
Rente	24390	21490	27010
Onderhoud	9210	7970	10330
Electriciteit	3490	3570	3420
Gas	980	280	1610
Overige energiekosten	930	1520	400
Meststoffen	8560	6710	10240
Zaad-plant-en pootgoed	35790	26280	44400
Gewasbeschermingsmiddelen	8890	6900	10700
Overige materialen	3140	1030	5050
Veskosten	120	10	230
Werk door derden	6730	7470	6070
Afleveringskosten	22850	20990	24530
Autokosten 1)	3410	2760	3990
Arbeid ondernemers	94470	101980	87660
Arbeid echtgenotes	11660	2650	19810
Arbeid ov. gezinsleden	6380	1090	11170
Arbeid personeel	27470	7310	45720
Overige kosten	13550	13910	13200
TOTALE KOSTEN	326830	271400	377000
OPBRENGSTEN			
Groenten	227610	172760	277250
Pot-en perkplanten	340	0	650
Bloembollen	2760	5560	230
Boonkwekerij	130	0	240
Overige tuinbouwprod.	5430	1830	8680
Mutatie veldinventaris	-830	-340	-1280
Akkerbouw en veeteelt	9180	16190	2830
Overige opbrengsten	6170	8670	3910
Aanwas vaste plantopstand	5390	0	10270
Aanwas boonkwekerij	-230	0	-430
Aanwas bloembollenkraam	-1010	-2110	0
TOTALE OPBRENGSTEN	254940	202560	302350
NETTO-BEDRIJFSRESULTAAT	-71890	-68840	-74650
in % van de kosten	-22	-25	-20
in % van het geïnv. verm.	-10	-11	-10
Arbeidsopbr. per mensjaar	17860	18330	17660

1) Excl. afschrijving en rente.

Bijlage 4 Spreiding van het netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (aantal bedrijven per rentabiliteitsklasse in procenten)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Rentabiliteitsklasse	%	%	%
Negatief			
50 en meer	11	18	4
50 - 40	19	20	18
40 - 30	20	29	13
30 - 20	12	-	23
20 - 10	14	7	20
10 - 0	18	16	20
Totaal verliesgevend	94	90	98
Positief			
0 - 10	5	10	-
10 en meer	1	-	2
Totaal winstgevend	6	10	2
	100	100	100
Netto-bedrijfsresultaat in % van de kosten (ongewogen gemiddelde)	-27	-31	-23
Standaardfout	2,8	4,9	3,1

Bijlage 5 Arbeidsopbrengst, inkomen, gezinsbesteding en besparing in 1988
(gemiddeld per ondernemer)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Aantal ondernemers	69	34	35
Netto-bedrijfsresultaat	-48820	-39400	-61010
Handenarbeid v.d. ondernemer	64150	58370	71650
Arbeidsopbrengst v.d. ondern.	15330	18970	10640
Berekende rente +	16560	12300	22080
Ontvangen rente +	200	230	150
Betaalde rente -	8750	7930	9830
Financ. kosten -	270	150	410
Saldo	7740	4450	11990
Rentesubsidie	240	310	150
Ondernemersinkomen	23310	23720	22780
Handenarbeid echtgenote	7920	1520	16190
Handenarb. overige gezinsl.	4330	620	9130
Tot. Handenarb. gezinsleden	12250	2140	25320
Gezinsinkomen uit bedrijf	35560	25860	48100
Inkomen buiten het bedrijf	13540	16530	9680
Totaal gezinsinkomen	49100	42390	57780
Af: Ontv./bet. WIR-premie	-850	0	-1950
Persoonlijke belastingen	4180	1440	7710
Premies voor volksverzek.	5940	4920	7280
Totaal van belast. en premies	9270	6360	13040
Besteedb. ink. gezin en bedr.	39830	36030	44740
Af: Premie vrijw. verzekering	4440	4370	4530
Betaald loon gezinsleden	1250	0	2880
Overige gezinsbestedingen	34210	30720	38710
Totaal van gezinsbestedingen	39900	35090	46120
Besparing incl. WIR-premie	-70	940	-1380
Besparing excl. WIR-premie	-920	940	-3330
Specificatie v/h inkomen buiten bedrijf			
Positief			
Huurwaarde woning(en)	6130	5700	6690
Rente buiten bedrijf	3890	4270	3410
Uitkering volksverzekeringen	4340	4970	3530
Inkomen uit arbeid	2610	3720	1180
Overige baten	700	1140	100
Totaal positief	17670	19800	14910
Negatief			
Afschrijving woning(en)	2040	1890	2230
Onderhoud, verzekering en grondlasten woning(en)	920	700	1200
Rente prive-leningen	1150	680	1770
Overige lasten	10	0	20
Totaal negatief	4130	3270	5220
Inkomen buiten bedrijf	13540	16530	9690

Bijlage 6 Spreiding van de arbeidsopbrengst van de ondernemer, het ondernemersinkomen en het totaal gezinsinkomen van de ondernemer (aantal ondernemers per inkomensklasse in %)

	Alle bedrij- ven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Aantal ondernemers	69	34	35

Arbeidsopbrengst van de ondernemer	%	%	%
- f 45.000,- en meer	6	3	11
- f 45.000,- - -f 30.000,-	2	3	-
- f 30.000,- - -f 15.000,-	20	24	16
- f 15.000,- - f 0,-	6	5	7
f 0,- - f 15.000,-	10	12	7
f 15.000,- - f 30.000,-	23	19	30
f 30.000,- - f 45.000,-	13	9	18
f 45.000,- - f 60.000,-	8	13	2
f 60.000,- - f 90.000,-	10	11	7
f 90.000,- - f 120.000,-	1	1	-
f 120.000,- en meer	1	-	2
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Ondernemersinkomen van de ondernemer	%	%	%
- f 45.000,- en meer	4	3	5
- f 45.000,- - -f 30.000,-	2	-	4
- f 30.000,- - -f 15.000,-	4	4	4
- f 15.000,- - f 0,-	20	23	16
f 0,- - f 15.000,-	12	17	5
f 15.000,- - f 30.000,-	5	-	11
f 30.000,- - f 45.000,-	29	27	33
f 45.000,- - f 60.000,-	13	14	13
f 60.000,- - f 90.000,-	8	8	7
f 90.000,- - f 120.000,-	2	3	-
f 120.000,- en meer	1	1	2
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Totaal gezinsinkomen v.d. ondernemer	%	%	%
- f 30.000,- en meer	3	3	4
- f 30.000,- - -f 15.000,-	2	3	-
- f 15.000,- - f 0,-	12	15	7
f 0,- - f 15.000,-	-	-	-
f 15.000,- - f 30.000,-	8	13	2
f 30.000,- - f 45.000,-	19	19	18
f 45.000,- - f 60.000,-	15	-	35
f 60.000,- - f 90.000,-	33	43	22
f 90.000,- - f 120.000,-	5	3	7
f 120.000,- en meer	3	1	5
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

**Bijlage 7 Spreiding van de besparing
(aantal ondernemers per besparingsklasse in procenten)**

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Aantal ondernemers	69	34	35
Besparingsklasse	%	%	%
Negatief			
f 45.000,- en meer	7	6	9
f 45.000,- - f 30.000,-	2	-	4
f 30.000,- - f 15.000,-	18	22	13
f 15.000,- - f 0,-	15	12	20
Totaal negatief	<u>42</u>	<u>40</u>	<u>46</u>
Positief			
f 0,- - f 15.000,-	29	34	24
f 15.000,- - f 30.000,-	17	18	14
f 30.000,- - f 45.000,-	6	4	7
f 45.000,- en meer	6	4	9
Totaal positief	<u>58</u>	<u>60</u>	<u>54</u>
	100	100	100

Bijlage 8 Herkomst van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Afschrijving duurzame pro- duktiemiddelen	32090	28110	35700
Afschrijving vaste plantopst.	5250	210	9810
Afschrijving bloembollen	60	120	0
Totaal van afschrijvingen	37400	28440	45510
Besparingen	-100	1650	-1690
Totaal van afschrijvingen en besparingen	37300	30090	43820
Erfenissen en schenkingen	1780	2800	850
Boekwinsten of -verliezen bij desinvesteringen	-1020	750	-2620
Koerswinsten of -verliezen op effecten	50	0	90
Betaalde premie levensver- zekering ed.	-3760	-2420	-4980
Uitkering van levensverzek.	40	0	70
Vermogenssubsidies:			
- woningsubsidie	80	20	170
Totaal van vermogenssubs.	80	20	170
Totaal van eigen middelen	34470	31240	37400
Nieuwe leningen o/g op lange termijn	9130	3180	14530
Mutaties van kredieten van banken op lange termijn	6410	9550	3550
Totaal op lange termijn	15540	12730	18080
Mutaties in vr.vermogen op korte termijn	1300	780	1770
Totaal van vreemde middelen	16840	13510	19850
Totaal beschikbare middelen	51310	44750	57250

Bijlage 9 Besteding van de middelen (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Aflossingen op leningen o/g	18480	24410	13120
Bruto investeringen in:			
- grond (in exploitatie)	1090	0	2070
- bedrijfsgebouwen	2130	2540	1760
- glasopstanden	470	0	890
- verwarmingsinstallaties	230	440	40
- overige installaties	4750	3760	5640
- machines en werktuigen	12700	12660	12730
- plantopstanden	3920	0	7470
- bloembollen	-750	-1570	0
- boomkwekerij	-230	0	-440
- vee	-50	30	-120
- betaling op lopende invest	2460	-230	4900
- overige inventaris	3490	2610	4300
Bruto-investeringen	30210	20240	39240
Veldinventaris	-830	-340	-1280
Materialen	1930	1790	2050
Vooruitbetaalde kosten	-340	40	-680
Totaal ov.prod.middelen	760	1490	90
Woningen	3390	-1540	7850
Deelneme veiling e.d.	-490	-580	-400
Leningen u/g	-150	-540	190
Overige beleggingen	-400	-490	-320
Netto-investeringen en be- leggingen buiten het bedrijf	2350	-3150	7320
Voorraad produkt	-15590	-26750	-5490
Vorderingen	-1180	1370	-3480
Effecten	830	-70	1640
Spaarrekeningen	21490	42490	2490
Kas, bank en postgiro	-6040	-15280	2320
Totaal van mutaties en liquiditeiten	-490	1760	-2520
Totaal bestedingen van middelen	51310	44750	57250

N.B. Onder bruto-investeringen moet worden verstaan: aankopen minus verkopen tegen boekwaarde.

Bijlage 10 Spreiding van de bruto-investeringen
(aantal bedrijven per investeringsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Investeringsklasse	%	%	%
Negatief	4	8	-
Positief			
f 0,- - f 10.000,-	19	30	9
f 10.000,- - f 20.000,-	26	34	20
f 20.000,- - f 40.000,-	25	16	33
f 40.000,- - f 80.000,-	20	7	31
f 80.000,- - f 150.000,-	2	3	2
f 150.000,- - f 250.000,-	4	2	5
f 250.000,- en meer	-	-	-
	<u>100</u>	<u>100</u>	<u>100</u>

Bijlage 11 Balans per 31 december 1988 (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Boekw. slijtende duurz. prod. midd. in % van de nieuwwaarde per begin van het boekjaar	34	30	37
Idem per einde boekjaar	31	28	34
Duurz. prod. middelen:			
Grond (in exploitatie)	273140	250280	293820
Bedrijfsgebouwen	83800	76830	90100
Glasopstanden	8840	10000	7780
Verwarmingsinstallaties	4140	4090	4190
Overige installaties	26300	14920	36600
Machines en werktuigen	56650	45410	66820
Plantopstanden	9180	0	17500
Bloembollen en knollen	2100	4430	0
Boomkwekerij	300	0	580
Vee	660	150	1120
Bet. op lop. investeringen	2650	50	5010
Overige inventaris	26490	28350	24800
Totaal	494250	434510	548320
Ov. produktiemiddelen			
Veldinventaris	8810	5540	11770
Voorraad materialen	14480	12410	16350
Vooruitbetaalde kosten	400	40	730
Totaal	23690	17990	28850
Liquiditeiten:			
Voorraad produkt	15850	16700	15090
Vorderingen	8030	7730	8290
Effecten	2110	2430	1820
Spaarrekeningen e.d.	115840	142810	91430
Kas, lop. rek. banken/giro	21610	28150	15700
Totaal	163440	197820	132330
Overige bezittingen			
Woningen	153520	163750	144270
Deelname veiling e.d.	3050	2480	3560
Leningen u/g	4570	9080	500
Diversen	7170	5320	8830
Totaal	168310	180630	157160
Totaal activa	849690	830950	866660
Passiva			
Vreemd vermogen	227930	226410	229300
Eigen vermogen	621760	604540	637360
Totaal passiva	849690	830950	866660
Eigen verm. in % v/h tot. vermogen	73	73	74

Bijlage 12 Samenstelling van het vreemde vermogen per 31 december 1988 en de vermogensvergelijking (gemiddeld per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Vr.vermogen op lange termijn			
Leningen van Rabobanken	141740	146740	137210
Leningen van ov.banken	6530	0	12440
Leningen van familieleden	22620	29010	16850
Leningen van ov. particulieren	1030	2160	0
Kredieten Rabobanken	27850	27360	28290
Kredieten ov. banken	6100	0	11630
Overig	4580	8260	1230
Totaal	210450	213530	207650
Vr.verm. op korte term.			
Te betalen omzet- en loonbel.	2150	500	3640
Te betalen kosten	11180	10010	12230
Te betalen investeringen	2090	2290	1910
Overig	2060	80	3870
Totaal	17480	12880	21650
Totaal vreemd vermogen	227930	226410	229300
vr.verm. in % v/h totaalverm.	27	27	26
Vermogensvergelijking			
Eigen verm. per 31-12-1987	638540	652750	625670
Corr.o/d balans 31-12-1987	460	1160	-180
Toe- en uittrekking v. firm.	-20890	-50090	5540
Verm.inbreng v. echtgenote	110	0	200
Herw. a.g.v.prijswijziging	6470	-2080	14240
Eigen verm. per 1-01-1988	624690	601740	645470
Mut. eigen verm. in 1988	-2920	2800	-8110
Eigen vermogen per 31 december 1988	621770	604540	637360

Bijlage 13 Spreiding van het eigen vermogen in procenten van het totaalvermogen
 - solvabiliteit - per 31 december 1988
 (aantal bedrijven per solvabiliteitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Solvabiliteit	%	%	%
Negatief	2	3	2
Positief			
0 - 10	-	-	-
10 - 20	7	13	2
20 - 30	2	-	4
30 - 40	7	3	11
40 - 50	9	13	5
50 - 60	14	17	11
60 - 70	11	18	4
70 - 80	8	7	9
80 - 90	11	13	9
90 - 100	<u>29</u>	<u>13</u>	<u>43</u>
	100	100	100
Eigen vermogen in % van het totale vermogen (ongewogen)	66	58	72
Standaardfout	4,4	7,2	5,3

Bijlage 14 Liquiditeiten, voorraad materialen e.d. en veldinventaris minus
vreemd vermogen op korte termijn per 31-12-1988(gemidd. per bedrijf)

	Alle bedrijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronde	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Kas, lop.rekeningen banken en postgiro	21610	28150	15700
Spaarrekeningen e.d.	115840	142810	91430
Effecten	2110	2430	1820
Voorraad product en vorderingen	23880	24430	23380
Voorr.materialen e.d.	14880	12450	17090
Veldinventaris	8810	5540	11760
A. Totaal	187130	215810	161180
Te betalen omzet- en loonbelasting	2150	500	3640
Te betalen kosten	11180	10010	12230
Te betalen investeringen	2090	2290	1910
Overig kort krediet	2060	90	3860
B. Totaal vr. vermogen op korte termijn	17480	12890	21640
Saldo (A minus B)	169650	202920	139540
id. in % v/d kosten	52	75	37

Bijlage 15 Spreiding van de liquiditeiten, voorraad materialen en dergelijke minus vreemd vermogen op korte termijn in procenten van de kosten (aantal bedrijven per liquiditeitsklasse in procenten)

	Alle be- drijven	Waarvan bedrijven gelegen op:	
		kleigronden	zandgronden
Aantal bedrijven	45	17	28
Liquiditeitsklasse	%	%	%
Negatief			
10 - 0% van de jaarkosten	<u>10</u>	<u>16</u>	<u>4</u>
Totaal negatief	10	16	4
Positief			
0 - 10% van de jaarkosten	22	26	18
10 - 30% van de jaarkosten	28	15	40
30 - 50% van de jaarkosten	9	7	11
50% en meer van de jaarkosten	<u>31</u>	<u>36</u>	<u>27</u>
Totaal positief	<u>90</u>	<u>84</u>	<u>96</u>
	100	100	100

In de reeks "periodieke rapportage" zijn op dit gebied verschenen:

- No. 23-87 Rentabiliteit en financiering van de boomkwekerij in Nederland over 1987/88
- No. 21-87 Rentabiliteit en financiering van de bloembollenteelt in Nederland over 1987
- No. 22-87 Rentabiliteit en financiering van de fruitteelt in Nederland over 1987 (oogst 1987/88)
- No. 19-87 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt in de open grond in Nederland over 1987 (oogst 1987/88)
- No. 18-88 Rentabiliteit en financiering van de groenteteelt onder glas in Nederland over 1988
- No. 20-88 Rentabiliteit en financiering van de champignonteelt in Nederland over 1988
- No. 17-88 Rentabiliteit en financiering van de snijbloemeteelt onder glas in Nederland over 1988
- No. 16-88 Rentabiliteit en financiering van de pot- en perkplantenteelt onder glas in Nederland over 1988
- No. 15-88 Rentabiliteit en financiering van de tuinbouw onder glas in Nederland over 1988